

Sodišče odločilo v prilog progresivni stranki

Njeni kandidati na glasovnici v čikaškem okraju. Priziv proti odloku državnega volilnega odbora

Chicago, 8. sept.—Progresivna stranka je dosegla zmago na eni fronti. Državno vrhovno sodišče je odločilo, da morajo njeni kandidati priti na glasovnico v čikaškem okraju pri volitvah v novembru. Odločitev ni povzročila presenečenja, ker je sodišče pred primarnimi volitvami odredilo, da morajo kandidati progresivne stranke priti na glasovnico, ker je stranka dobila čez pet odstotkov glasov pri volitvah sodnikov v čikaškem okraju v novembru lanskega leta.

Kljub odredbi državnega sodišča niso kandidati progresivne stranke prišli na glasovnico pri primarnih volitvah. Demokratiški volilni uradniki so trdili, da ni dovolj časa za tiskanje novih glasovnic. Vložili so priziv pri apelatnem sodišču. Trije člani tega sodišča, vsi demokrati, so upoštevali priziv in odločili proti progresivni stranki.

Okrajni tajnik Michael J. Flynn je dejal po odločitvi državnega vrhovnega sodišča, da bo potrdil kandidate progresivne stranke za okrajne urade danes v soglasju z odločitvijo. Mestni sodnik Samuel Heller je kandidat progresivne stranke za državnega pravdnika. Stranka ima kandidate tudi za druge okrajne urade in kongresnike v štirih čikaških distriktih.

Flynn je izjavil, da se bo porokoril odločitvi sodišča. "V ječo ne bom šel za nikogar," je dejal. Jacob M. Arvey, načelnik

Stassen odgovoril

Trumanu

Onečastil je delavce z demagoškim apelom

Detroit, Mich., 8. sept.—Harold E. Stassen, bivši guverner Minnesote, je v imenu republikanske stranke odgovoril predsedniku Trumanu, ki je dejal na shodu v Detroitu na delavski praznik, da bi zmaga republikancev pri volitvah v novembru prinesla ameriški ljudstvu dobo strahu in poloma.

Stassen je dejal, "da Truman ni oseba, ki bi nudila vodstvo v kritičnih letih pred nami. Predsednik je onečastil delavce z demagoškim apelom, da nahajajo razred proti razredu. Truman je prišel v Detroit, da bi hvalil rekord delavcev, temveč kot kandidat, da dobi glasove delavcev. Trumanovo grajanje, pritožbe in grožnje dokazujejo pomanjkanje vodstva v zadevah doma in onstran morja, ki je potrebno v teh kritičnih časih. Njegov govor v Detroitu je pokazal razloge, zakaj ni njegova administracija izpolnila pričakovanj v kritični povojni dobi. Truman jih ni izpolnil, ko je delal z demokratskim kongresom in ne, ko je delal z republikanskim kongresom. Čas je prišel, ki zahteva izvolitev predsednika, ki bo uspešno deloval z drugimi v ameriški skupini.

Njegove pritožbe so opomin, da ne koraka sporedno z drugimi, čeprav naglašja, da drugi ne korakajo z njim. Delavci ne bodo repek političnega zmagaja iz papirja nobenega kandidata." Stassen je obdolžil Trumanu, da je skušal povzročiti razkol in prevariti delavce, ki so morali pod grožnjo svojih voditeljev, da bodo morali plačati tri dolarje, če se ne bodo udeležili shoda, poslušati njegov govor v Detroitu.

okrajne organizacije demokratske stranke, ni hotel komentirati odločitve sodišča. Dejal je le, da se morajo javni uradniki porokoriti zakonu, kakor ga tolmači državno vrhovno sodišče.

Henry A. Wallace, predsedniški kandidat progresivne stranke, senator Glen H. Taylor, podpredsedniški kandidat, in kandidati za državne urade ne bodo prišli na glasovnico. Flynn je dejal, da odločitev vrhovnega sodišča velja le za čikaški okraj.

Zalmon Garfield, direktor progresivne stranke v čikaškem okraju, je komentiral odločitev državnega vrhovnega sodišča. "Možnost izvolitve kandidatov progresivne stranke ni izključena," je dejal. "Stranka si privaja sedaj skoraj 20 odstotkov od skupnega števila glasov v čikaškem okraju, v delavskih predelih v zapadnem delu Chicaga in zamorski četrti pa 35 odstotkov. Znamenja so, da se bodo številke v odstotkih povečale do novembra."

Progresivna stranka bo vložila priziv proti odloku državnega volilnega odbora, da njeni kandidati za zveznega senatorja, guvernerja in državne urade ne bodo na glasovnici. Odbor je razveljavil nominacijske peticije stranke. Izjavil je, da niso njeni kandidati dobili 200 podpisov v vsakem izmed 50 okrajev, kar določa državni zakon.

Znanstveniki obsodili metode kongresnega odseka

Chicago, 8. sept.—Osem vodilnih ameriških znanstvenikov je obsodilo metode kongresnega odseka za neameriške aktivnosti. Obsodba je v telegramu, ki je bil poslan predsedniku Trumanu in guvernerju Thomasu E. Deweyju, predsedniškemu kandidatu republikanske stranke. "Po zaključitvi vojne je odsek ustvaril situacijo, ki ogroža funkcije znanstvenikov in inženirjev," pravi telegram. "Njegove metode ovirajo vladni program raziskave atomske energije. Ako se bodo nadaljevale, ne bodo znanstveniki ostali v vladni službi."

OAKES BO PODPIRAL WALLACEA; KONVENCIJA MLADIH PROGRESIVCEV

Chicago.—Grant Oakes, predsednik unije Farm Equipment Workers CIO in kandidat za guvernerja države Illinois na listi progresivne stranke, je naznanil, da bo še nadalje podpiral Henryja A. Wallacea, predsedniškega kandidata stranke. Objavil je izjavo z ostrim napadom na Trumanovo administracijo. Udaril je tudi po članih izvršilnega odbora Kongresa industrijskih organizacij, ki so se odločili za podpiranje Trumanu v volilni kampanji.

"Glasovanje nobene grupe uradnikov ne more zbrisati gnilih dejstev protidelavskega rekorda Trumanove administracije," pravi Oakes v svoji izjavi. "Predsednik Truman je odgovoren za izdajanje sedmih stavkolomskih injunkcij, kar se ne sme pozabiti. Ne morem iti preko potreb mojega ljudstva. Te so večje važnosti nego odnosi med politiki v Washingtonu in njihovimi prijatelji tega zvezni-ki na Wall Streetu. Boril se bom tudi v bodočnosti, da bodo voditelji CIO zavzeli pravično stališče."

Delavsko gibanje v nevarnosti

Murray zahteval
preklic Taftovega
zakona

Wheeling, W. Va., 8. sept.—Philip Murray, predsednik Kongresa industrijskih organizacij, je dejal, da je delavsko gibanje v Ameriki v nevarnosti in obteženo z legalnimi verigami, ki ga bodo morda eventualno uničile.

V svojem govoru po radiu je zahteval preklic Taft-Hartleyevega zakona in kritiziral osemdeseti kongres.

"Storili smo velike korake na pohodu v zadnjih letih, toda to ni dovolj," je rekel. "Lahko bi naredili več za naše ljudstvo. Kot celota preveč poudarjamo lastninske pravice, zanemarjamo pa človeške pravice."

Osemdeseti kongres je bil pod kontrolno monopolistov. To je bil kongres, ki je skušal izkazati srce iz delavskega gibanja s sprejetjem nestvora, ki je znan kot Taft-Hartleyev zakon. To je zakon, ki je potisnil tehniko v prilog monopolistom in nam naprtil vlado injunkcij. Namen je uničenje delavskih unij."

Zasedanje nemške skupščine

Štirje obrisi ustave
predloženi

Frankfurt, Nemčija, 8. sept.—Nemški skupščini, ki se je sestala na zasedanju v Bonn, so bili predloženi štirje obrisi ustave. Dasi so vojaške vlade v ameriški, britski in francoski okupacijski conf opozorile skupščino, naj bo previdna, vsi obrisi ustave zahtevajo suverene pravice.

En obris bi dal novi vladi v zapadni Nemčiji, kadar in če bo ustanovljena, vso oblast v sklopu mednarodnih dogovorov, da se pospeši vstop Nemčije v predlagano zvezo evropskih držav. Vsi obrisi naglašajo, da mora ustava kriti Nemčijo kot celoto, ne samo posameznih con in pokrajin.

Med člani skupščine se opaža bojazan pred Rusijo, ki je proti razkosanju Nemčije na dva dela. Osnutek ustave, katerega je predložil skupščini dr. Walter Menzel, vključuje spored pravic. Omenja svobodo govora, zborovanja, tiska, vere in svetost doma, toda spored ne bi kril sovražnikov demokracije.

Samo progresivci lahko porazijo Taft-Hartleyev zakon in metode izdajanja injunkcij proti unijam v sporih med njimi in delodajalci. Predsednik Truman ni prijatelj delavcev. On je dvakrat zdrobil stavko rudarjev z injunkcijo. Demokratska politična mašina v Chicagu je z injunkcijo zlomila stavko klavirskih delavcev."

Glavni stan progresivne stranke je naznanil, da bo prva konvencija mladih progresivcev 18. in 19. septembra. Glavno vprašanje bo, kaj lahko mladi progresivci storijo v kampanji za izvolitev Wallacea in Taylorja za predsednika in podpredsednika Združenih držav.

Konvencija bo zahtevala preklic zakona vojaške konskripcije in končanje zapostavljanja mornarice v armadi. Grupa liberalcev je kupila imetje lista Chicago Star. Nasledil ga bo nov list The Illinois Standard. Med delničarji novega lista je več progresivcev. List ne bo uradno glasilo progresivne stranke, podpiral pa bo njene kandidate v volilni kampanji.

Domače vesti

Obiski

Chicago.—Glavni urad SNPJ sta 7. sept. obiskali Mary Holub in Viola Ebli iz Bridgeporta, O.

Na bolniški listi

Carlville, Ill. — Na bolniški listi društva 561 SNPJ se nahajajo sledeči člani: Nick Kaitner, v domači oskrbi, Joseph Jezer-nik, v bolnišnici v Macoupinu, in Louis Mahkovtz, tajnik društva. On se je podal v bolnišnico St. John v Springfield, kjer se bo moral podvreči operaciji na želodčnih kamnih.

Članica postala "kraljica"
Springfield, Ill.—Na prireditvi tukajšnje policije, ki se je vršila 4. in 5. sept., je bila izvoljena za "kraljico" priredbe petletna Francine I. Oakleaf, članica mladinskega oddelka društva 47 SNPJ.

Is Clevelanda

Cleveland.—Dne 4. sept. je umrla Anna Kobal, članica društva 53 SNPJ, stara 44 let, rojena Resnik v Bridgeportu, O. Pozneje je bivala v Avellu, Pa., kjer še živi njen oče in mati (Anton in Theresa Resnik). Pokojna zapuška moža Franka, hčer Anno in Elaine, brate Martini, Antona, Franka, Johna in Josepha ter sestre Mary, Rose, Matildo in Margaret. Na lastno željo je bila pokopana v Avellu, kamor je bila prepeljana iz Clevelanda v torek. Pogreba se je udeležil predsednik Frank Barbić in se od pokojne sestre poslovil v društvenem imenu. Preostali družstvo izreka globoko sožalje.

Zadeva bivših italijanskih kolonij

Sovjetska vlada
predlaga sklicanje
konference

Washington, D. C., 8. sept.—Zadeva bivših italijanskih kolonij v Afriki je spet v ospredju. Sovjetska vlada je v notni ameriškemu državnemu departmentu predlagala sklicanje konference reprezentantov štirih velesil, na kateri naj bi bila razpravljena o kolonijah. Uradniki državnega departmента smatrajo noto za nov ruski maneuver proti zapadnim državam.

Amerika, Rusija, Velika Britanija in Francija se ne morejo zediniti glede bodočnosti bivših italijanskih kolonij. Vprašanje bo prišlo pred generalno skupščino Združenih narodov v Parizu.

Gotovo je, da bodo zapadne države zavrnile ruski predlog glede sklicanja konference reprezentantov štirih velesil pred zasedanjem skupščine. Roger Tubby, uradnik državnega departmента, je naznanil posveto-vanja s člani britske in francoske vlade.

"Izgleda, da hoče Moskva povzročiti konfuzijo med diplomati zapadnih držav," je rekel Tubby. "Ako je sovjetska vlada v resnici za rešitev problema bodočnosti bivših italijanskih kolonij, bi bila to lahko demonstracija v času konference namestnikov zunanjih ministrov štirih velesil. Konferenca se je razbila, ker se namestniki niso mogli zediniti."

Uradniki državnega departmента niso razkrili stališča vlade glede bivših italijanskih kolonij. Tri kolonije so bile odvzete Italiji po zaključitvi vojne. Te so Libija, Eritreja in Somalija.

Iznani ruski konzul v Stockholmu

Stockholm, Švedska, 8. sept.—Jakob Lomakin, bivši ruski generalni konzul v New Yorku, je dospel v to mesto na svojo pot v Moskvo. Lomakin je bil od-poklican na zahtevo ameriške vlade.

Schumanov kabinet resigniral

Tri vladne krize
v šestih tednih

Paris, 8. sept.—Kabinet premierja Roberta Schumana je bil poražen, ko ni dobil zaupnice v narodni skupščini, nakar je resigniral. Na krmilu je bil samo 64 ur.

Kabinet, že drugi pod vodstvom Schumana, je odredil draginsko nagrado \$8.33 skoro vsem uslužbenecem v uradih in industrijskim delavcem. Delavske unije so sprejele nagrado s protestom, da ni zadostna. Kabinet se ni vzdržal dovolj dolgo na krmilu za podvzete drugih akcij.

Nova vlada je bila poražena pri prvem glasovanju v narodni skupščini. Za zaupnico je glasovalo 289 poslancev, proti pa 295 poslancev. Porazila jo je kombinacija komunistov, pristašev generala Charlesa de Gaulle, desničarjev, neodvisnežev in socialnih radikalcev.

Francija je šla skozi tri vladne krize v šestih tednih. Schuman je sestavil nov kabinet v nedeljo. Francija je sedaj spet brez vlade.

Priprave za stavko telefonskih delavcev

Chicago, 8. sept.—Okrog 25.000 delavcev, ki postavljajo težke telefonske naprave v Chicagu in drugih mestih, se je odločilo za oklitske stavke. Oklicana bo 17. septembra, če ne bo sprejeta zahteva glede zvišanja plače. Telefonski delavci stavkajo v mestih v južnem Illinoisu. Zupani teh mest so naznanili, da se bodo sestali na seji in razpravljali o stavki. "Oni delavci ki so zapretili z oklitske stavke, so uposleni pri Western Electric Co. in Bell Telephone Co. Vsi so članj unije Communication Equipment Workers CIO.

Preiskava eksplozije v slaščičarni

Chicago, 8. sept.—Preiskava je bila odredjena, da se ugotovi vzrok eksplozije in požara v slaščičarni E. J. Brach & Sons Co. na 4656 Kinzie st. Štiri osebe so bile ubite in 18 ranjenih v eksploziji. Povzročena škoda se ceni na \$750.000.

Izključitev japonskih komunistov iz uradov

Gifu, Japonska, 8. sept.—Premier Hitoshi Ashida je dejal, da bodo komunisti izključeni iz javnih uradov. Njegova vlada bo predložila zadevni načrt parlamentu, ko se bo sestal na zasedanju.

ČIŠČENJE V VRSTAH POLJSKE KOMUNISTIČNE STRANKE

Variava, Poljska, 8. sept.—Predsednik Boleslav Bierut je sestavil program čiščenja v vrstah poljske komunistične stranke. Program vključuje osem točk in naperjen je proti onim, ki krenejo z linije mednarodnega komunizma.

Bierut je sklical sejo eksekutivnega sveta komunistične stranke, ki naj bi preprečil preteči razkol. Trenje je posledica tolmačenja narodnega in mednarodnega komunizma. Program, ki bo morda pospešil združitve levičarskih socialistov s komunisti, določa:

Počistitve v stranki in odstranitev vseh elementov dvomljive lojalnosti.

Izločitev kapitalizma v podeželskih krajih z ustanovitvijo zadrug, ki naj bi prevzele pri-deleke

Poostritev discipline v komunistični stranki in strog pregled prazen za vstop v stranko.

Vodstvo nenehne borbe proti ameriški imperializmu.

Vzgojna kampanja med kme-

Blokada mestne hiše v Berlinu poostrena

Ruska vojaška policija pridržala dva
ameriška častnika. Seja članov
zaščitnega sveta v Washingtonu

Berlin, 8. sept.—Nemška policija pod kontrolno komunistov je poostрила blokado mestne hiše v sovjetskem predelu, zaeno pa ni dovolila vstopa v poslopje uradnikom zapadnih držav. Njena sila znotraj poslopja je bila ojačena.

Ruska vojaška policija je pridržala dva ameriška častnika, ko sta skušala priti v mestno hišo. To sta William Babcock, pomožni poveljnik v Berlinu, in major John E. Davisson. Policija ju je odvedla v glavni stan ruskega poveljstva, kjer sta bila zadržana in potem izpuščena. Policijska straža je ustavila

Tiskarska unija zanika obdolžitev

Izjavila je, da ni
krčila injunkcije

Washington, D. C., 8. sept.—Mednarodna tiskarska unija je zanikala vladno obdolžitev, da je krčila injunkcijo, katero je izdalo federalno sodišče, z vztrajanjem pri zahtevi, da morajo izdajatelji časopisov priznati zaprtje delavnic.

Injunktijo proti uniji je izdal federalni sodnik M. Swygert v Indianapolisu, Ind., 27. marca na podlagi Taft-Hartleyevega zakona, ki prepoveduje zaprtje delavnic. Unija je predložila svoj odgovor federalnemu sodišču v Indianapolisu.

Robert H. Denham, pravni svetovalec federalnega delavskega odbora, je v petičiji sodišču zahteval, da mora biti unija obtožena kršenja injunkcije, ker vztraja pri zahtevi glede zaprtje delavnic. Denham je tudi zahteval, da mora sodišče prepovedati plačevanje stavkovne podpore tiskarjem v Chicagu in Hammond, Ind., ki so zastavkali v novembru lanskega leta.

Odgovor so predložili sodišču Henry Kaiser, Gerhardt P. Van Arkel in Eugene Gressman, odvetniki tiskarske unije v Washingtonu. V tem so zavrnili obdolžitve glede kršenja injunkcije in v Taft-Hartleyevega zakona. Citirali so izjavo Arthurja Lefla, preiskovalca delavskega odbora, da zahteva ni kršenje injunkcije in zakona.

ti in poljedelski delavci, da bodo razumeli koristi socializma in tesne zveze med Poljsko, Sovjetsko unijo in drugimi državami v bloku ljudskih demokracij.

Pogloblitev kooperacije med delavci, kmeti in izobraženci.

Izločitev birokracije iz stranke v interesu splošnosti.

Svoboda od kritike voditeljev, da se prepreči ponovitve starih napak.

Seja članov eksekutivnega sveta se je udeležil Vladislav Gomolka, podpredsednik vlade, ki je izgubil pozicijo generalnega tajnika komunistične stranke, ker se je postavil na stran voditeljev jugoslovanske komunistične stranke v sporu med njimi in Kominformo. On je govoril na seji. Naznanilo pravi, da bo ostal v vladi, čeprav se ni strinjal z akcijo Kominforme, ki je obdolžila voditelje jugoslovanske komunistične stranke, da so se izneverili Marks-Leninovi liniji in da se hočejo nasloniti na zapadne države.

britskega polkovnika H. P. Whiteforda, ko je skušal priti v mestno hišo. Poročilo pravi, da so francoski uradniki uničili rekorde v svojem uradu, v katerem je dobilo zavetje 27 nemških policajev iz zapadnega Berlina.

Člani protikomunistične mestne vlade so bili pognani iz poslopja v ponedeljek v zapadni Berlin v teku komunističnih demonstracij.

Vojaški guvernerji štirih velesil so se ponovno sestali na konferenci in razpravljali o krizi, katero je povzročila ruska blokada zapadnega Berlina. Konferenca je trajala dve uri, toda rezultat ni znan. General Lucius D. Clay, ameriški vojaški guverner, je naznanil, da se bodo razgovori nadaljevali. Dostavil je, da predmet diskuzij niso bile demonstracije komunistov pred mestno hišo. Nemška policija pod rusko kontrolo straži vse vhode v mestno hišo.

Seja vojaških guvernerjev se je vršila v napeti atmosferi. Mnenje prevladuje, da bodo komunisti obnovili prizadevanja za dosego politične dominacije Berlina.

Washington, D. C., 8. sept.—Ameriška zaskrbljenost zaradi Berlina je bila podčrtana s sklicanjem izredne seje članov narodnega zaščitnega sveta v Beli hiši. Sejo je sklical predsednik Truman po povratku v Washington iz Michigana. Truman je odprl volilno kampanjo s shodi v Detroitu in drugih michiganskih mestih.

Seje so se udeležili državni tajnik George C. Marshall, obrambni tajnik James Forrestal, letalski tajnik Symington, mornarični tajnik Sullivan, vojni tajnik Royall, državni podtajnik Lovett in Arthur Hill. Po seji je bilo objavljeno naznanilo, da se je diskuzije nanašale na berlinsko krizo.

Kanadski delegati ne morejo priti v Ameriko

Washington, D. C., 8. sept.—Imigracijski urad je naznanil, da je odklonil dovoljenje devetim delegatom unije CIO za vstop v Ameriko. Ti so se nameravali udeležiti konvencije unije United Electrical, Radio & Machine Workers CIO v New Yorku. John T. Boyd, pomožni imigracijski komisar, je dejal, da je bilo dovoljenje odklonjeno, "ker so delegati v razredu izključitve v smislu zakona, ki je bil sprejet v kongresu v oktobru l. 1918." Med prizadeti kanadskimi delegati je C. S. Jackson, podpredsednik unije.

Arabi obdolženi umora Francozov

Rhodes, 8. sept.—Gróf Folke Bernadotte, posredovalec Združenih narodov v konfliktu med židi in Arabci v Palestini, je obdolžil arabske vojaške pod-e-giptskim poveljstvom oropanja in brutalnega umora dveh neoboroženih Francozov. Oropna in umorjena sta bila stotnik Pierre Jeannel in polkovnik Joseph Quera, ko sta pristala na letališču v bližini Gaze, Palestina. Bila sta opazovalca Združenih narodov.

Trumanov reprezentant dospel v New York

New York, 8. sept.—Myron C. Taylor, osebni reprezentant predsednika Trumanu v Vatikanu, je dospel v New York iz Evrope. Dejal je, da je velika konfuzija v Evropi. Svoje vtise o situaciji v Evropi bo omenil v poročilu Trumanu.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Zdravstveno dravico (izven Chicago) in Kanado \$8.00 na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$9.50 na leto, \$4.75 za pol leta; za inozemstvo \$11.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$8.00 per year, Chicago and Cook County \$9.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglašev po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil polnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

128

V spomin dvema velikanoma

Prošli teden je smrt pokosila tri znamenite osebnosti v treh državah. V Ameriki smo izgubili Charlesa A. Bearda, največjega sodobnega zgodovinarja, na Čehoslovakijskem so pokopali Edvarda Beneša, naslednika profesorja Tomaža Masaryka, očeta Čehoslovške republike, v Moskvi pa Andreja Ždanova, glavnega tajnika komunistične stranke in organizatorja Kominforme. Pomudimo se nekoliko pri teh možeh.

Profesor Charles A. Beard ni bil poznan med ameriški Slovenci in najbrže tudi ne med drugimi priseljenci razen redkih izjem. Znan tudi ni bil veliki večini tukaj rojenim Američanom. Spadal je v tako zvani svet izobražencev in bil poznan zlasti v akademskih in pisateljskih krogih, kakor tudi med onimi državljani, ki se zanimajo za ameriško zgodovino. Poznan je bil kot starosta ameriških zgodovinarjev in oče tako zvane moderne šole zgodovine. Sicer se ni nikdar prišteval k marksizmom, vendar pa se skozi vsa njegova dela vleče močna nit ekonomskega objektivizma ali marksizma.

Bil je izredno plodovit pisatelj in spisal preko 30 zgodovinskih del. Njegovo najbolj monumentalno delo je "Zgodovina ameriške civilizacije" (dva debela zvezka), katero sta spisala skupaj z ženo Mary, ki je tudi sama avtorica več znanih zgodovinskih del. Največja njegova bomba je bilo njegovo delo: "An Economic Interpretation of the American Constitution," katerega je objavil pred prvo svetovno vojno. V tem delu je posvetil na ekonomske interese očetov te republike in sestavljalce ameriške ustave. S članov ustavodajnega kongresa je potegnil svetniški in patriotski halo in jih na podlagi dokumentov predstavil kot navadne ljudi, hvalinoma same bogatine in spekulante tedanje dobe, ki so šli pri polaganju ustavnih temeljev nove republike predvsem za tem, kako bi čim bolj protežirali svoje lastne gospodarske interese in interese posejdujočega razreda.

Med sloji, ki kaj štejejo, je s tem delom napravil pravo senzacijo, kajti Američani do tedaj niso bili navajeni čitati take zgodovine. Bivši predsednik Taft (oče sedanjega obilnega senatorja Tafta) je dejal o tej Beardovi knjigi, "da je pravilno, da je bila spisana, toda bi ne smela biti objavljena." Knjiga je namreč zelo — pohujšljiva, ker je iz narodnih herojev napravila dokaj razredno zavedne "free enterprizerje," ki so demokracijo pojmovali le zase—"Bill of Rights" je bil sprejet pozneje.

Več ali manj slična so vsa njegova dela. Pokojni Charles A. Beard je zgodovinsko romantiko vrgel med staro šaro in sestavljal zgodovino in luči dejstev, na podlagi dokumentarne evidence in gospodarskih interesov, ki se vse skozi igrali glavno vlogo kakor jo igrajo še danes. Beardovo zadnje delo je analiza Rooseveltove administracije in njene politike, s katero je zapletla deželo v zadnjo vojno. S tem delom je povzročil precej kontroverze. Z njegovo smrtjo je legel v grob eden največjih ameriških učiteljev. Njegova dela in njegov vpliv bodo še dolgo ostala in odpirala oči vsakemu, ki bo hotel brskati po ameriški zgodovini.

★

Smrt Edvarda Beneša nabrže ni nikogar presenetila, kajti o njem je bilo znano, da je bil že dalj časa rahlega zdravlja. Vendar pa je njegova smrt marsikoga užalostila, kajti legel je v grob eden največjih evropskih državnikov, človek širokega obzorja, demokrat in humanist od pete do glave.

Njegova smrt je obenem tudi tragična. In sicer je tragična v tem, ker je Beneš zadnja leta svojega državljanstva posvetil vse svoje moči, sposobnosti in znanje stremljenju, da bi Čehoslovakija postala vez in most med Sovjetsko Rusijo in Zapadom. Revija Nation je prošega junija in julija prinesla serijo člankov, v katerih je Edvard Beneš podal sliko spletarij v zvezi z infamno monakovsko kupčijo in Hitlerjevimi posilstvom Čehoslovakije, kakor tudi o svojem delovanju v zamejstvu za obnovo Čehoslovakije.

V teh zanimivih člankih je Beneš odkril marsikaj, kar ni bilo znano, na primer metode nacistične diplomacije, s katerimi ga je Hitler hotel izmanevirati, da bi mu bil Čehoslovakijo izročil na sličen način kakor mu je Schuschnigg izročil Avstrijo. Ker Beneš ni hotel nasesti na limanec, mu je Hitler dal ultimatum, da se mora umakniti iz Čehoslovakije, ako ne, bo pa nastopil z—orožjem. V teh intrigah, ki so deloma obstajale iz groženj, deloma iz hinavskih obljub, je bil neki visok nacistični diplomat toliko nepreviden, da je Beneševemu zaupniku v Berlinu razkril, da se Hitler tajno pogaja tudi z visokimi sovjetskimi oficirji za strmoglavljenje Stalinovega režima. Te informacije je Beneš takoj sporočil sovjetskemu poslaniku v Pragi, nakar je sledila znana "čistka" med sovjetskimi oficirji. Beneš je s tem razkril vzroke velike zagonetke—likvidacije maršala Tuhačevskega in njegovih pristašev.

V ostalem je Beneš v teh člankih razkril, kako se je takoj po svojem begu iz Čehoslovakije odločil za Rusijo, stavil vse upanje nanjo za poraz Hitlerja. To je bilo še predno je Hitler napadel Rusijo. Po tem napadu in po ameriškem vstopu v vojno je bil Beneš siguren Hitlerjevega poraza. Že med vojno je s Stalinom sklenil pogodbo, namreč njegova zamejna vlada, s katero se je Čehoslovakija trdno povezala z Rusijo in oprla svojo bodočnost nanjo. O vsem tem se je Beneš prej posvetoval z Rooseveltom in Churchillom in dobil blagoslov od obeh.

V pravcu teh smernic je Beneš tudi po vojni vodil Čehoslovakijo. Deloval je na vse načine, kakor je delovala tudi njegova vlada, da bi Čehoslovakija postala mostič med Vahodom in Zapadom. Ampak s to politiko se je znašel med dvema ognjema, ki sta strla njega, Jana Masaryka in tisto Beneševce Čehoslovakijo, ki je skušala utirati srednjo pot levičarsko orientirane socialne demokracije. Beneš je zadnja leta priznaval, da je socializem edina pot ne samo za Čehoslovakijo, marveč za vso Evropo. Toda on je bil za stopnjevalno uvajanje socializma v lastni deželi: najprej za podržavljenje vsega velekapitala, kar je bil tudi program vseh čehoslovanskih strank pred komunističnim pučem prošlega marca.

Iz avtomobilske metropole

Detroit, Mich.—Postojanki 1 in 108 SANSa priredita skupno zabavo 11. septembra v Slovenskem narodnem domu na John R., začetek ob sedmih zvečer. Ogibor vlijudno vabi vse slovensko napredno občinstvo. Za ples bo igrala izvrstna godba Pink. Za lačne in žejne pa bo skrbel odbor. Torej na gotovo svidenje!

Dne 3. septembra je bilo poročano, da bodo izključili iz demokratske stranke državnega senatorja Stanleyja Novaka, ki sedaj kandidira za zveznega senatorja na demokratski listi. Za razlog izključitve navajajo njegovo podpiranje progresivne stranke in Wallacea. Senator Novak zasluži vso podporo. On je oseba, katere se bori za delavske interese ter stoji na svojih nogah. Volite Novaka za zveznega senatorja!

Cenjeni Slovenci in Slovenke širom Zedinjenih držav, apeliram na vas, da podpirate organizacijo SANS, katere je že toliko dobrega storila za staro domovino in tudi za nas v Ameriki. SANS podpira liberalne ideje, pošilja delegate na Ameriški slovenski kongres, na zborovanje progresivne stranke itd. Vse to stane veliko denarja. Zahvaljujem se lokalnim organizacijam, ki so nas podpirale gromotno in finančno. Če bomo skupno delali za dobre stvari, jih bomo tudi skupno uživali.

Henry Wallace, predsedniški kandidat progresivne stranke, je bil na kampanjski turi na solidnem jugu, katere pa se je zanj spremenila v pravcati krivitev pot. Mož kot je Wallace, je vreden vse podpore, a nazadnji na jugu so ga obmetovali s paradižniki in jajci. Odgovornost zo to grdo, nedemokratsko dejanje vsekakor nosijo nazadnjiški časopisi in druga reakcija, ki ščuje neprenehoma drhal proti temu velikemu možu, ki se bori z vso dušo za malega človeka. Le kdaj bo prišlo ljudstvo k pameti, da bo znalo razlikovati, kdo mu želi dobro in kdo slabo?

Michael Glad.

Nekoliko o pošiljanju paketov in zdravlju streptomycinu

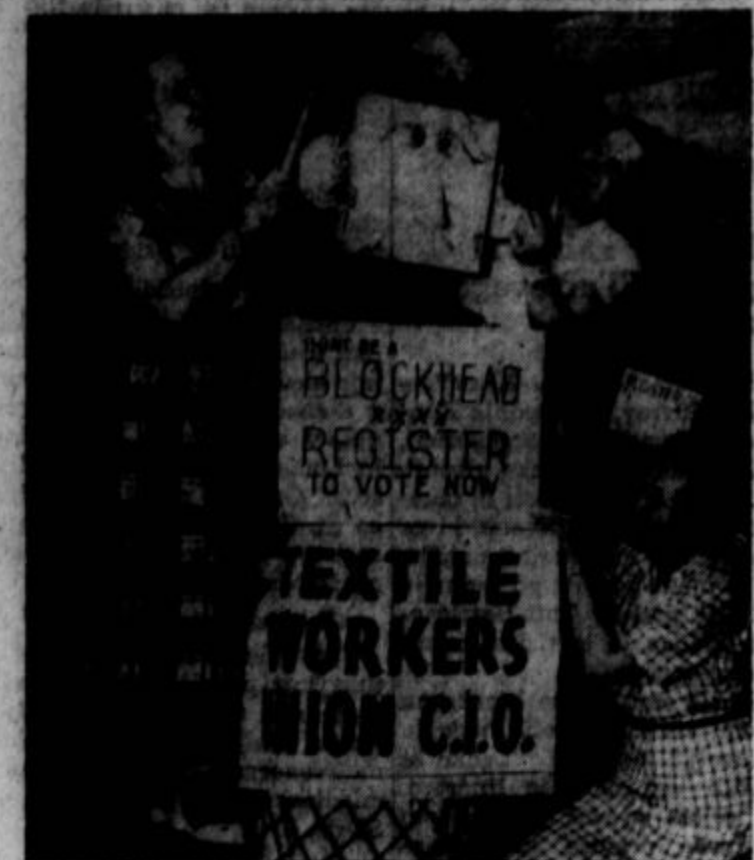
Windber, Pa.—V Prosveti z dne 27. avgusta sem čitala članek pod naslovom "Pošiljatelji paketov, pozor!"

V dotičnem članku je neki carinar iz Ljubljane dal nekaj navodil, kako zavijati pakete, zano pa navedel nekaj primerov o carini na razne predmete. Carinik ugotavlja, da je na splošno zelo majhna carina razen na svilo.

Od svojih sorodnikov pa sem dobila poročilo, ki priča, da je carina, oziroma je bila, zelo visoka. Njihova pošta je Sent Peter, ki je prva postaja od Reke ob progi Matulje. Pakete sem poslala v mesecu januarju, prejeli pa so jih 2. julija. V prvem paketu sem zavila večino novo špodnje perilo za moške in ženske v vrednosti \$20. Drugi paket me je stal \$60. V njem je bila nova moška obleka, deset jardi flanele, dalje za \$5 kože za tapiranje stolov, žebli in druga drobnarija. Za ta paket so plačali 600 Din carine, kar je v naši valuti \$12, za prvega pa 160 Din ali \$3.

Sorodniki mi dalje pišejo, da mnogi niso dvignili paketov, ker je bila carina preveč visoka, se-

Do tega puča je prišlo radi mrzle vojne: ker so voditelji desničarskih strank mislili, da bodo z insceniranjem vladne krize izmanevirali komuniste in jih potisnili iz vlade na enak način kakor so bili lani po zaslugi in zahtevi ameriške diplomacije potisnjeni v Francijo in Italijo. V Čehoslovakiji se ta manever ni obnesel, marveč so komunisti s pomočjo levičarskih socialistov izmanevirali desničarje in ustanovili svoj režim. Beneš je ta režim priznal in se umaknil v privatno življenje zato, da je deželo obvaroval pred civilno vojno. Umaknil se je popolnoma strit in bolan. Ob njegovi smrti se je orosilo marsikako čehoslovsko oko. V grob je legel mož, državnik, diplomat in demokrat v pravem pomenu besede, kakršnih je danes malo na vodilnih mestih širom sveta. S profesorjem Beardom sta po duhu imela veliko skupnega. Ob njegovi smrti tudi mi klonemo glavo.—O Ždanovu nekoliko prihodnje

Članice tekstilne unije CIO skončujejo figuro Bessie Blockhead, ki jo bodo včile po ulicah v Minneapolisu, Minn., da opozorijo državljane, naj se registrirajo za novembrske volitve.

daj pa so carino znižali, in sicer še predno so oni dvignili zgoraj omenjene pakete. To pismo je bilo pisano 1. avgusta 1948.

V Prosveti z dne 30. avgusta pa sem čitala dopis Josephine Podboy iz Waukegana. Piše, da se je informirala, da stane 25 gramov streptomycin, poslanega zračno pošto, \$100. Mnogo je revežev, oziroma bolnikov, ki prosijo za to zdravilo, in tudi denar bi tukaj še nekako skupaj zbrali, toda vprašanje je veliko, v koliko dotično zdravilo bolniku tudi pomaga. Nekaterim sicer pomaga, toda ne vsakemu, kajti to odvisi od štadija njegove bolezni.

Tudi jaz sem dobila pred časom pismo od brata, v katerem me je prosil, naj mu pošljem zdravilo streptomycin, toda zdravnik je naročil, da ne manj kot 100 gramov. Njegova hčerka je stara 25 let in je v sanatoriju nad Opatijo od meseca oktobra lanskega leta. Takoj sem šla vprašat v lekarno, koliko stane to zdravilo. Odgovor je bil, da bi me stalo 100 gramov s poštino vred (zračno pošto) \$400. Takoj sem odpisala bratu in mu povedala, da težko riskiram toliko denarja, ker sem že nekaj let vdova in sem tudi že precej poslala sorodnikom v staro domovino. Sorodnikom mojega moža sem poslala tri vreče bele moke po 100 funtov in 60 paketov. Seveda, za te pakete so prispevale tudi moje hčere, ki so dale dosti obleke in tudi nekaj denarja.

Brat mi je potem poslal dva telegrama in ponovno prosil, naj pošljem zdravilo takoj po zračni pošti, drugače bo prepozno. Telegrama sem vzela s seboj v lekarno in povedala, da ne morem plačati za zdravilo tako visoke cene. Lekarnar mi je dejal, naj pri njemu pustim telegram in da bo skušal posredovati pri tvrdki, da bi dobila zdravilo po nižji ceni. V lekarni sem se zopet ustavila drugi dan in lekarnar mi je dejal, da je izposloval posebno ceno, in sicer \$185 za 100 gramov. Nato mi je napravil deset zavojčkov po 10 gramov. S poštino vred sem plačala \$237. Torej poština je stala \$50. Zdravilo sem poslala 10. avgusta. Naj še omenim, da je prispevala za to zdravilo tudi moja sestra na mrs. Kukić iz Keewatina, Minnesota.

Jennie Jordan.

Glas iz Auburna

Auburn, Ill.—Ves svet se vrti v čudni vrtočevici. Tudi starim rudarjem, ki smo bili zaposleni pri premogovni družbi Panther Creek Mines, se bo pričelo vrtenje, kadar bomo šli v mesnico. Ta premogovna družba ima štiri rove, a obratoval je samo eden, v katerem smo delali dva do tri dni v tednu, dne 30. avgusta so zaprli pa še tega. Nihče ne ve, zakaj so ustavili obrat. Nekateri pa ugičajo, da družba ni mogla prodajati premoga, ker je bil preveč trd, to pa iz razloga, ker je polovica rudarjev slepa in gluha in da nismo mogli ločiti premoga od kamna.

Kakor kaže, bo koruza dobro obrodila, torej bomo jedli koruzne žgance mesto mesa.

Demokrati in republikanci so toliko časa delali proti progresivni stranki, da se jim je končno posrečilo, da ne bo prišla na glasovnico v državi Illinois. Tudi jaz sem pobiral podpise za Wallacea in Taylorja in jih precej nabral. Mnogi se niso upali podpisati peticije, ker so se bali za delo. Ko sem nabiral podpise, so me spraševali, če se ne bojim, da bi izgubil delo.

Koga se naj bi bal? Ali morda škofa Rožmana? On me ne bi mogel poslati v nebesa, ker tam nima dosti ugleda. Zanj bi bilo najbolje, da bi šel v Zagreb, morda ga bi poslali v nebesa, katera si je zaslužil. Smilijo se mi ljudje, ki so tako bolni in zmedeni, da poslušajo in častijo izdajalce slovenskega naroda.

Na koncu pa naj še poročam, da bomo priredili zabavo pri Jakobu Volcu dne 12. septembra. Vabimo vse prijatelje in znance. Imeli bomo tudi pristne kranjske klobase. Na svidenje!

Joseph Lapanja.

Raznoterosti

Cicero—zatočišče nižinskih elementov

Trg Cicero, ki se dotika zapadnega dela Chicaga, je znan po vsem svetu, in sicer od l. 1924, ko so Caponejevi gangsterji s silo zavladali nad njim.

Dasiravno je ta Caponejev imperij slovel kot azil raketirjev, zločincev in pobojnikov, pa povprečen človek ni mogel opaziti, da je Cicero kaj drugačno kot kakšno drugo ameriško mesto ali trg. V njem že od nekdaj žive mirni prebivalci, Čehi in Poljaki prevladajoči. Tudi Slovenci je precej v tem trgu, v katerem ima svoj sedež društvo Zavedni sosedje 449 SNPJ. Neki Slovencec celo lastuje precej velik hotel, katerega je baje lastoval Capone.

Leta 1924 so gangsterji s strojnimi navalili na volišča, nakar se je razvil boj med njimi in čikaškimi policaji, v katerem je bil ubit Frank Capone. Vendar pa so nižinski elementje zmagali, ker so nadzirali štetje glasov, kar je imelo za posledico, da so bili izvoljeni v razne urade korumpirani politiki, kateri so dali prosto roko Caponejevi drhali.

Ko je končno zadela roka pravice zloglasnega Caponeja, so se njegovi pobočniki nekaj časa potuhnil in poskrili, tako da je že zgedalo, da je Cicero prenehalo biti zatočišče gamblirjev, raketirjev in izsiljevalcev. Po končani vojni pa je bilo odkrito, da gangsterski sindikati v Cicero v taki meri delujejo kot so kdaj poprej.

Pred dobrimi štirimi meseci je bil izvoljen nov predsednik občinskega odbora. On je takoj nastavlil policista Josepha Horejsa za političnega ravnatelja, kateri je dobil nalog za počistitev z nižinskimi elementi.

Prepovedi gangsterje, ki imajo zveze z različni političnimi veljaki, ni lahka stvar. Novemu policijskemu ravnatelju se je sicer posrečilo, da je nižinske elemente poglal z odprtih prostorov v bolj temne, a s tem se je zelo zameril temnim silam, katere so naredile pritisk na občinski odbor, da je dal brco vestnemu policijskemu ravnatelju Horejsu in na njegovo mesto imenoval policijskega ravnatelja, kateri je bil načelnik policije v časih, ko so Caponejevi raketirji imeli največjo prostost v Cicero.

Pripravajte v obrambni sklad!

Val darovi za obrambo Enakopravnosti. Prosveto in Proletarca naj se pošiljajo na naslov: John Pollock, 24465 Lakeland Blvd., Euclid 23, Ohio, Br. Pollock je blagajnik obrambnega sklada.

Se en socialist pomaga reakciji z blatenjem Ameriškega slovenskega kongresa

tirji imeli največjo prostost v Cicero.

Ta politična korumpiranost v Cicero nazorno kaže sprjnost starih strank in njih voditeljev. Če bodo hotela ameriška mesta pomesti z raketirji in raznimi spekulantskimi elementi, bodo morala najprej počistiti s politiki starih strank in izvoliti na njih mesta progresivce.

V Cicero živi največ Čehov in Poljakov, torej Slovanov, zato bi bilo pričakovati, da se bi prebivalci oklenili progresivne stranke, ki je naklonjena Slovanom, toda zaenkrat vse kaže, da bodo sledili še vnaprej starima strankama, kateri sta dali njih trgu tako zloglasni sloves.

Nekaj faktov in števil, kdo žanje na račun inflacije

Ameriški industrijalci, kateri so navili cene potrebščinam in produktom skoraj v nebo in si tako zasigurali najmanjšne dobičke v vsej zgodovini Amerike, očitno še vedno niso zadovoljni in se ponovno pripravljajo za zvišanje cen na račun delavstva. Industrijalci namreč trdijo, da so prisiljeni zvišati cene produktom zaradi visokih mezd. To je stara drtitev, kateri mnogi ne poučeni ljudje nasedajo.

Economic Outlook, katerega izdaja izobraževalni in raziskovalni oddelk unije CIO, pa piše, da vse odgovorne agencije v deželi, ki raziskujejo razmerje med dobički velikih industrijcev in delavskimi mezdami, dokazujejo, da so dobički v ameriški industriji tako visoki, da ne bi bilo treba ponovno zvišati cene raznim produktom.

Od l. 1945 do 1947 so se mezde zvišale samo za 28.8 procenta, cene potrebščinam pa za 60.8, a profiti industrijalcev so narasli za 116.1.

Zgornje številke so povzete iz poročila Delavskega biroja za statistiko, Zveznega rezervnega odbora in iz Zveznega trgovskega oddelka.

Za industrijce je vsa stvar zelo enostavna. Najprej pristanejo na bilijon povišaja v mezdah, takoj nato pa zvišajo cene produktom za dva bilijona in vržejo krivdo na unije, ob istem času pa pobasajo v svojo nenasitno bisago nadaljnji bilijon dobička.

Federalni rezervni odbor dalje poroča, da je l. 1947 22 izmed 25 glavnih industrij naredilo veliko več dobička kot l. 1940, zano pa ugotavlja, da je 28 odstotkov ameriških družin več potrošilo za preživljanje kot so zaslužile.

To je pač stara igra, da revež ujame drobtino, veliki trebušnik pa celo pogačo, vendar se reževe toliko ne zbrhta, da bi dal brco velikemu trebušniku.

Se en socialist pomaga reakciji z blatenjem Ameriškega slovenskega kongresa

Češki socialist Josef Martinek je tudi dobro poznan med Slovenci v Chicagu in Clevelandu, zlasti v socialističnih krogih. Do nedavna je bil še eden izmed voditeljev Ameriško-slovenskega kongresa, sedaj pa se je pridružil reakciji in z njo vred meče blato na to napredno slovensko organizacijo, katere podpira progresivno stranko.

Martinek je podal reporterju nazadnjaskega Hearstovega časopisa Herald Americana sledečo izjavo: "Voditelji Ameriško-slovenskega kongresa so Stalinovi podrepaniki. Govorniki, ki bodo nastopili na knvenciji te organizacije, so bodisi simpatizerji ali pa pristaši komunističnega gibanja v Ameriki in po ostalem svetu."

Martinek je s temi voditelji dolgo časa sodeloval. Če je resnica, kar pravi o voditeljih Ameriško-slovenskega kongresa, potem je bil tudi on Stalinov podrepanik. Sovražnik Slovanov si lahko manejo roke, ko vidijo, kako Slovan Slovana obmetuje z blatom.

Prizer iz nabornega urada, ko so se mladeniči v starosti 18 do 25 let registrirali po novem zakonu vojaške obveznosti, ki je sedaj v veljavi prvič v zgodovini Amerike v mirnem času. V nekaterih mestih so protivolki protestirali proti oddelitvi zamorcev v oboroženih silah in proti militarizaciji Amerike.

POD KOČEVSKIMI GOZDOVI

Deželica od Grosuplje do zadnjih kočevskih gozdnih obronkov in planot je svoj svet, ki zagrinja v svojo zeleno tiho obilo starih zakladov in sveže kalni novega življenja.

Za našo dolejko Atiko jo je krstil pesnik, ker nam je dala Trubarja, Stritarja, Levstika, Prijatelja.

V gozdnem gospodarstvu slovi kot najbolj široko razprostrti del Slovenije, ki je že od davna vdan lesni obrti, pa je zmožna dvigniti pridobitni vir gozdnih tal do precej večjega gospodarskega učinka kakor ga nudi ta žagarstvo in tesarstvo.

Dolgo sta bili naši južni visoki gorski pokrajini—ribniška in kočevska—tudi torišče nacionalnih in socialnih borb. Tuji, priseljeni nemški vrivke na Kočevskem, je do svoje končne likvidacije v minuli vojni užival podporo oblastnikov vsakere sorte. Na Ribniškem in bliže sem pa je bila razdrobljena zemljiška posest s strahotno visokim številom slovenskih baltarjem. To dvojje je dajalo značilno nacionalno in socialno podobno tega pomembnega dela Slovenije.

Narodno-osvobodilna borba, ki je v zavetju močnega gozdovja imela svoje najmočnejše oporišče, je odločno obrnila list v zgodovini in započela v tej deželici povsem nove čase.

Se je Kočevja razdejanega do 60%. Se je treba odpravljati razbitine in obnovljati v Ribnici in Sodražici. A že se bahavo kažejo obnovljene vasi z rdečimi strehami med košatim zelenjem sadovnjakov. Po cestah hite težko naloženi kamioni. Glasno poganjanje vozniških rejene konje, ki so posamič ali paroma preveženi v vozove, polne desak ali letov.

Poleg trdo preizkušenih domačinov skrbne novi naseljenci, ki jim je zemlja drugod le skop rezala kruh, da so njihove njive obdelane kakor treba. Suhorobarji so prizadevni v svoji starodavni domači obrti, ki so jo obvarovali pred neugodnimi vetrovi prejšnjih časov in jo razmahili in dvignili do običujanja vrednih višin. Danes se jim odpirajo novi viri zasluzka, novi načini izdelave, nova tržišča. Pri tem pa ostaneta Ribničan in novi Kočevar tisto, kar je povedal že Janez Trdina: z vso dušo trd kmet, ki se ponahda, da na vsem Slovenskem domala ni njiv, ki bi bile obdelane tako umno in tako intenzivno kakor ribniške.

Deželica od Grosuplje do Kočevskega potrebuje delovnih sil. Kočevsko je danes klasičen zgled, kako se je vse spremenilo, kako je čas zaoral nove brazde in završal k novemu poletu. Pred sto leti je bilo na kmetih po Kranjskem trikrat preveč delovnih ljudi, da jih ni moglo zaposliti še tako skrbno kmetovanje. Dobe liberalističnega gospodarskega sistema in njegove barbarsko-egoistične navlake pa so ta težki socialno-gospodarski položaj še celo poslabšale. Ob takem je pokojni naš geograf dr. Jože Rus (Ribničan do stržena, požrl ga je Dachau) pač pravilno zapisal tik pred vno: "Tako se kmečka naseljenost in premajhna zaposlenost po Slovenskem zastrujeta venomer dalje in nam delata največje skrbi. Saj je v nekoliko desetletjih zapustil domačo grudo najprej šesti del slovenskega naroda in se razkropil po širnem svetu, še druga šestina pa se je odselila s trehuhom za kruh med Hrvatine in Srbe v zadnjih dvajsetih letih, ker se del naše industrije čedalje bolj demontira oziroma seli na jug."

Danes pa Kočevska kliče: Priidi, kdor si zmožen in voljan. Tu je dela in zasluzka dovolj! Ko smo v nedeljo dopoldne na trgu pred kočevsko postajo in pred velikimi skladi lesa čakali hudo zaumjenega vlakarja poldrugim tisočem delovnih prostovoljcev iz Ljubljane, se mi je zdelo zlasti vredno zapisati poudarek direktorja kočevske gozdne uprave tov. Kordisa: "Tu se poraja nov svet!"

Mislil je pri tem na nove ljudi, ki so obljubili kočevska naselja. Na dobro organizirano državno veleposredstvo z upravnimi širokimi področji. Na obdelovalne zadruge v Dolgi vasi, Li-

vođu, Črnem potoku, Kočevski Reki, Nemški Loki. Na velike žage, kakršne so Seškova, Tomšičeva in Serčerjeva. Na gozdne delavce in njihove baze, ki so kakor otočki v 7400 ha obsegaajočem zelenem morju gozdovja za Fridrikštajnom in pod Rogom. Najbližji oddelek gozdnih delavcev je v Kleču, 12 km od Kočevja. Najbolj oddaljena (35 km) sta v Ravnah in Borovcu. Tam odmeva od razsvitla do trdega mraka pesem žage in sekire v dehtečo tišino, prepojeno z ozonom in vonjem po smoli. "V gozdu ne poznamo osemurnega delavnika!" so tržati sklenili delavci in delajo po šestnajst, tudi po sedemnajst ur. Imajo svoje barake in cisterne ob njih, preskrba je zdaj urejena. Tam od Loškega potoka so prišli ti krepki drvvarji, tam od Cebra, iz širokega kočevskega zaledja. Z njimi pozivljajo delovno skupnost Kočevskega primorski delavci, Prekmurci, Ličani pa tudi nekaj Furlanov. Gozdni delavci so mojstri v svoji stroki. Ampak premalo jih je. Kočevski gozdovi kličejo. Kličejo kamioni in žage po dolini, pa vagoni na postajah od Kočevja do Grosuplje.

"Kdor pri nas dela, mu ne manjka!" pravi gozdni direktor. "Oblike in čimov je pa še premalo, odločno premalo!" pripomi eden izmed njegovih sodelavcev. Kaj jih ne bi primanjkovalo. Kdor opravi na dan po dva osemurnika, obrabi mnogo tega.

Harmonika zapoje v sončno nedeljsko dopoldne. Nov kamion pridrvi po prašni cesti, ki jo je prej le nekaj osovražil škoplini avto. In še en kamion in še tretji. Delavci hite nakladati. Domači prostovoljci so pravkar končali delo pri vagonih. Kočevski sindikalisti so naložili od 6. do 11. ure 49 vagonov. Bilo je na delu okrog 80 ljudi. Pa so delali že prejšnjo nedeljo in naložili 27 vagonov. V sredo so šli nakladati vsi od gozdne uprave in naložili 13 vagonov. Kočevski rudnik, ki je sredi marljivega dela in v prav lepem razvoju, se je pa obvezal za tork 29. junija, da bo 380 delavcev natovorilo cel vlak lesa.

"Osemnajstonskega smo zdaj naložili!" se pohvali brigadir kočevskih sindikatov in si opahala kolena.

"Pa še tukajle poprimite!" ga nagajivo izpodbode nekdo iz naše družbe in pokaže na orjaških sedem hlodov, ki jih je dala 130 let stara hoja, ena izmed najmogočnejših v kočevskem gozdovju. Najdebelejši hlod ima v premeru 1,30 m in bo dal 13 m³ lesa. S trdim naporom, a veselo in v pogumno bodo natovorili te "medvede" na vlak in jih odpeljali v St. Peter na Krasu, ker jih samo tam lahko razžagajo "na brenoto".

Brigadir se nasmehne zbadljivo opombi in ne ostane dolžan: "Natovorimo jih, če greste vi starko podret!"

V mislih ima tisto staro hojo, ki že čez dve sto let tlači trda tla na Fridrikštajnu, široko razpreza svoje korenine in ima veje kakor drevesa.

"He, slej ali prej pade tudi ta!" reče tov. Ogrin iz gozdnega ministrstva. S tem je povedal tisto, česar nočejo vedeti naši jamralci, ki se križajo, češ da preveč sekamo po slovenskih gozdovih. Pri nas je toliko zrelovin, toliko starih dreves, da je treba gozde počistiti. Smreka in hoja ti dozori pri osemdesetih letih, dalje se ne obrestuje več. Prejšnje čase so se krali največ blizu prometnih cest in železnic, ker jim je les ob majhnih prevoznih stroških več nesel. Globoki gozd je ostal skoraj nedotaknjen in je zorel in prezoreval. Zdej je treba poseči v te globine, da ne bo ostal še dalje mrtev kapital, marveč, da nam prav ta čas, ko v petletki gradimo socialistično državo in imamo sto krvavih potreb, prinaša tisto, česar potrebujemo. Seveda, same stare zrelovine ni mogoče izbiti, na posekah mora obelati tudi mlajše dreve, toda slovenski gozd je v svojih glavnih ploskvah tako zrel in košat, da prenese še tri plane. Pa saj ni glavni le podiranje, marveč tudi obnova gozda. Iglasti gozd se ne gnoji sam, igličje vsebuje snov, ki se

ne razkaja. Treba je torej vzgajati mešane gozdove iglavcev in listavcev, ki zemljo dobro gnoje in obnovljajo humus. Marsikod bodo jelovje brčias docela zamenjali listavci. Kdo pravi, da se na primer javor ne bi dobro odražal na Gorenjskem? Tako se bo slika slovenskega gozdovja z leti marsikod prenovila in osvežila.

"Pa zakaj prav zdaj—sredi poletja—tolikšna vneša s spravilom lesa?"

Preprosta reč! Pozimi ni bilo snega in je spravilo hlodovine po drčah in cestah zastalo. Posledica: lesne industrije so bile brez blaga. Oskrbovanje podjetij pa v planskem gospodarstvu ne trpi zaostanka. Izvoz zahteva svojo veliko mero. Zatorej je transport nujen, neodložljiv. Transport je grlo, po katerem gre vse lesno gospodarstvo: iz gozda na cesto, s ceste in od žag na progo, po državi, čez mejo. Na tržiščih daleč po Evropi in na bližnjem vzhodu ima naš les že dolga desetletja svojo veljavo, danes večjo ko kdaj prej. Les nam prinaša devize, s katerimi svobodno razpolagamo na teh tržiščih, v kolikor ne obračunavamo kar s takojšnjo zamejavo. Da prav spoznamo vse to in da sodelujemo pri spravilu lesa, je potreben Teden gozdarstva z množičnim poletom delovnih prostovoljcev. Že prejšnja nedelja jih je mnogo prišla, današnja pa mora dati nad 15.000 prostovoljcev, da bodo pomagali sekati, nakladati in voziti les. Tisoč vagonov je treba naložiti!

Pozno, zelo pozno je prispel poseben vlak. Delovni prostovoljci so kljub utrujenosti in soperariji šli takoj na delo. Na vseh postajah si jih lahko videli, fante in dekleta, moše in žene, ki so poprijeli za deske in pole in le v letve in travme. Kakšna je bila organizacija, so povedali naši dnevni listi. Naj to v bodoče ne bi ugonabljalo delovne idealizma naših delovnih prostovoljcev, naj ne bo več pomanjkljivosti, kakršnim smo bili priča v nedeljo na veliki delovni akciji od Grosuplje do Kočevja.

Bil sem na Seškovem obratu onkraj Kočevja. Semkaj je bila dodeljena večja skupina prostovoljcev iz ministrstva za lesno industrijo, sami uradniki in uradnice. Velik je ta obrat. Samo v nedeljo počiva, čez teden pa teče delo noč in dan, od šestih jutraj do šestih zvečer in od šestih zvečer do šestih zjutraj. Dve izmeni delata vsaka po 11 ur. Vsega je 69 rednih delavcev, med njimi lepo število žena in deklet. Podjetje ima elektriko in parni pogon. Tu so veliki skladi plohov in madrel, letov in vsakovrstno rezanih desak. Radio veselo poje, ko mi zagovodja Janežič razkazuje obrat in pravi: "Plan smo prekorčili. Letnega in mesečnega!" Mimo naju tiho hodijo delovni prostovoljci in prostovoljke, drug za drugim prenašajo deske iz skladišča k cesti, da jih bodo nato natovorili na kamione in odpravili na kolodvor. Prav tako je danes na drugih žagah, na drugih kolodvorih.

"Poglejte," me opomni brigadir Milan, "tale, ki je nesel des-

ko mimo naju, je Evgen Šerbec, ki je bil v partizanih od leta 1942 in bil šestkrat ranjen v glavo. Prišel je danes s svojo ženo na prostovoljno delo, čeprav se še počeno skloniti ne sme, da ne bi zabolelo v glavi. In tovarišica tamle je Marija Curkova, naša personalka, ki je bila prav tako od leta 1942 v partizanih in je živčno težko invalidna!—Ej, kdo bi jima to prisodil na prvi pogled. Vratila se z drugimi v zaporedju mimo nas, z neuklonljivo voljo in svetlim idealizmom hočeta prispevati svoj delež za Teden-gozdarstva.

Ta zgled nam je govoril za vse tiste, ki so šli v nedeljo na delo v kočevsko in ribniško deželico. Stavimo, da ne bosta takšna volja in idealizem nikoli prizadeta, marveč da bosta dobila še novih pobud in jih izročala dalje.

(Tovariš.)

REGULACIJE ZA PREPREČENJE KVARNE POLITIČNE PRAKSE

Izza časa Georgea Washingtona je prevladoval v ameriški politiki sistem političnega nagajanja—to se pravi, da so tisti, ki so bili zvesti svoji politični stranki, dobivali nameščenja v vladnih ali javnih uradih in delih, ko je stranka dosegla zmago v volitvah, pa bilo to v zveznih, državnih ali krajevnih volitvah.

Seveda so imeli ti politični nastavitelji nalogo delovati za stranko s prispevanjem za kampanje in adedeževali so se političnih konvencij. Vladni ali javni uslužbenci so imeli tudi dolžnost delati za stranko, ako so hoteli ostati na svojih mestih. Če je stranka pri volitvah izgubila, so navadno šla po vodi ljudi njihova mesta, ker je druga stranka namestila in nagradila spet svoje ljudi. To je bilo nepravično za uslužbence in nameščenice, obenem pa je šibilo vlado.

Koncem 19. stoletja je zvezna vlada skušala regulirati nepravilnosti, izvirajoče iz tega sistema. Od l. 1883 naprej je bilo sprejetih več zakonov v to svrhu, toda šele l. 1909 in potem l. 1925, pod pred. Taftom in Coolidgejem je bilo določeno prepovedano nameščenje javnih delavcev izrecno iz političnih ozirov, istotako niso smeli biti državni uslužbenci in nameščenici ter uradniki prispevatelji političnih fondov—kandidatje za zvezne urade so morali predložiti seznam prispevkov in razkriti politične obljube in obveze (v obliki služb), ki so jih dali tekom kampanje. Omejeni so bili tudi izdatki za kampanje in sicer je smel posamezen kandidat potrošiti največ \$25.000, ako je kandidiral za senatorja in \$10.000 za poslanca nižje zbornice. Prepovedano je bilo zbirati prispevke z dajanjem obljub za nameščenje v tem ali onem zveznem uradu.

Seveda so se našli izhodi in l. 1939 je kongres ozirom senat preiskal tozadevne politične aktivnosti in dožgal, da se je politično izrabljalo znano WPA, kar je dalo razlog, da je sen. Carl Hatch iz Nove Mehike, ki se je vedno brigal za "čiščenje" politike, predložil osnutek zakona za preprečenje kvarne politične delovanja in prakse. Zakon je bil sprejet 2. avg. 1939. Določal je, da je nezakonito ka-

ko mimo naju, je Evgen Šerbec, ki je bil v partizanih od leta 1942 in bil šestkrat ranjen v glavo. Prišel je danes s svojo ženo na prostovoljno delo, čeprav se še počeno skloniti ne sme, da ne bi zabolelo v glavi. In tovarišica tamle je Marija Curkova, naša personalka, ki je bila prav tako od leta 1942 v partizanih in je živčno težko invalidna!—Ej, kdo bi jima to prisodil na prvi pogled. Vratila se z drugimi v zaporedju mimo nas, z neuklonljivo voljo in svetlim idealizmom hočeta prispevati svoj delež za Teden-gozdarstva.

znano Goldonijev komedijo, na podlagi katere je italijanski skladatelj Spadavecchi zložil opero, je sovjetski skladatelj S. M. Vasilenko priredil za balet, ki ga je nedavno z velikim uspehom izvajalo državno gledališče.

AKADEMIJA ZNANOSTI

v Moskvi je začela izdajati znanstveno revijo "Ekonomske problemi", ki bo obravnavala vprašanja sovjetskega in svetovnega gospodarstva.

NAJNOVEJŠE V ASTRONOMIJI

Ivan Tomec

Do leta 1871 so poznali samo planete: Merkurja, Venero, Zemljo, Marsa, Jupitra in Saturna. V marcu tistega leta pa je astronom Herschel odkril še Urana. V njegovem, za tiste čase največjem daljnogledu, ki je imel zrcalo s premerom 120 cm in 12 metrsko goriščno daljavo, je bil viden Uran kot mala zelenkasta kroglica.

Uran je oddaljen od sonca 2 krat bolj od Saturna in je 4 krat večji kot Zemlja. Dejanska razdalja Urana od sonca je 2869 milijonov km, Zemlje pa 150 milijonov km. Leta 1846 je bil odkrit še Neptun in leta 1930 Pluton, ki je najbolj oddaljen planet v našem sončnem sistemu (5900 milijonov km).

Herschel je nato odkril s svojim daljnogledom leta 1787 dve Uranovi lunici: Titania in Oberon, ki imata premer 1000 km in 900 km. Leta 1851 pa je astronom Lassell na Malti odkril s svojim ogromnim zrcalnim daljnogledom še dve manjši Uranovi lunici: Ariela in Umbriela, s premerom po 500 km in 400 km. Ti dve lunici se more še s sedanjimi največjimi daljnogledi le s težavo opazovati zaradi njih oddaljenosti in veličine.

Sedaj pa prinaša najnovejšo vest cirkular mednarodne astronomske unije od marca št. 1142, da je odkrita še 5. najmanjša Uranova lunica.

Na Mount Locke, Texas v višini 2070 m leži McDonaldov observatorij. Glavni instrument tega observatorija je velik reflektor, ki ima zrcalo s premerom 205 cm. Predvsem se ta uporablja za fotografiranje raznih nebesnih objektov.

Dne 15. februarja letos je astronom Kuiper fotografiral Urana z omenjenim 205 centimetrskim reflektorjem. Po 3-minutnem osvetljevanju fotografirane plošče se je po razvitju plošče nahajala drobna zvezdica 17. nazadnje velikosti, komaj 9 ločnih sekund oddaljena od Urana. Nadaljnja opazovanja so dokazala, da je odkrit peti Uranov mesec, ki je velik v premeru dobrih 200 km ter obkrožuje Urana v 30 urah. Uran sam pa se zasuje okoli svoje osi v 10 urah in 45 minutah. Uran ima tedaj 5 lunic, najbližja je Nova lunica, nato sledi: Ariel, Umbriel, Titania in najbolj oddaljeni Oberon. Te lunice obkrožajo Urana: v 30 urah, v 2, 4, 8 in 13 dneh. Koliko se pa razdalja teh lunic od Urana, vidimo to najbolj v zmanjšanem merilu: ako 1 mm pomeni 10 tisoč km. V tem merilu je Uran velik 5 mm, katerega obkrožuje 5 praškov lunic v razdaljah 25 mm, 39 mm, 54 mm, 88 mm in 118 mm. Zemeljska luna je v primerjavi z Uranovimi lunicami pravi velikan, saj meri v premeru 3476 km. Ako primerjamo v enakem merilu še našo Zemljo in luno z Uranovim svetom, je Zemlja drobno zrnce veliko 1,27 mm, katerega obkrožuje v razdalji 39 mm prašek 0,3—naša luna.

Uranove 4 lunice, ki sta jih odkrila že Herschel in Lassell, se more opazovati le v velikih daljnogledih, ker imajo svetlobno jakost 14., 15. in 16. reda; novo 5. lunico pa more doznati le fotografija v največjih daljnogledih in to zaradi velike bližine Urana in njene slabe svetlosti 17. reda.

Do odkritja 5. lunice ni pripomogla samo uporaba velikega fotografičnega reflektorja, ampak tudi visoka lega observatorija. Iz vsega tega pa sledi: kaj vse se bo lahko opazilo v največjem reflektorju na svetu, ki ima 5-metrsko zrcalo in ga že preizkušajo na Palomarju (Cal.) Fotografija s tem reflektorjem bo našla v lahko najmanjši asteroid, vse najmanjše lunice najoddaljših planetov. Osvetljevanje je fotografske plošče se bo znatno skrajšalo zaradi svetlobne jakosti zrcala, bližina pravejših objektov na fotografiji ne bo motila. Svetlobna moč reflektorja bo globoko prodrla v vesolje in odkrite bodo še številne najbolj oddaljene meglice in Mlečnice (Rimske ceste) in Nadgalaktide.

Da se pa dosežejo taki rezultati, so potrebni samo visoka tehnika raznih pripomočkov in denar. Poglejmo še drugo plat astronomije, kjer prevladuje vztrajnost in znanost. V visokih Tatrach na Češkoslovaškem je gorski državni observatorij na Skalnatem Plešu. Dne 13. marca letos so zopet odkrili nov komet v ozvezdju Herkula,

ki ima podobo malega oblaka 10. velikosti. Odkrila sta ga tamošnja astronom Mrkos in asistentka Pajdušakova. Novi komet je četrti sploh v letošnjem letu odkrit komet ter se imenuje: komet 1948 d.

Preteklo je komaj dobro leto, pa so na Skalnatem Plešu odkrili že 3 komete, ki so jih našli tamošnji astronomi: Bečvar, Mrkos in Pajdušakova. Noben observatorij ni dosegel toliko odkritij: Na Češkoslovaškem je izredno zanimanje za astronomijo. Astronomsko društvo šteje do 3000 članov, od katerih ima četrtna članov daljnogleda, male ali večje observatorije. Številni so državni observatoriji. Društvo izdaja različno astronomsko revijo "Rise hvězdy" in astronomski letopis "Hvězdaraka ročenka", katere vsebuje vsako leto številne efemeride. Društvo je razdeljeno na številne razne sekcije, kakor za opazovanje sonca, planetov, zvezd spreminjevalk, meteorjev, pomračenj in drugo. V nobeni državi na svetu ni tako velikega članstva astronomskega društva kakor na Češkoslovaškem. Tudi izdaja astronomskih knjig in publikacij je na višku.

In pri nas?

Že v predprilski Jugoslaviji je stal na Velikem Vračarju v Beogradu največji observatorij na Balkanu. Posebnih uspehov ni pokazal. V državi je bilo tudi nekaj malih observatorijev v zasebni lasti.

V novi FLRJ pa kaže veliki beograjski observatorij v vseh panogah velik razmah. Odkrili so že 3 asteroide, katerih imena so: Tito, Jugoslavija in Beograd. Prišli so v "Godinjaku" izdajati efemeride za važnejše objekte našega sončnega sistema.

V Ljubljani je sedaj ustanovljena na univerzi nova stolica za astronomijo. Za novi ljubljanski observatorij so aparati in daljnogledi že pripravljeni. Te aparate je stara Jugoslavija čuvala v zaboji, čeprav so bili novi in namenjeni za observatorije. Ljubljana ima v svoji okolici lepe in primerne prostore, kjer bo gotovo že v najkrajšem času lahko stal novi univerzitetni observatorij. Dijaštvo ima še svoje astronomske krožke. Znanje praktične astronomije je za mornarje, geomeetre, rudarske in železniške gradbene inženirje nujno potrebno. To znanje si bodo pridobili na novem univerzitetnem observatoriju. Za strogo znanstvena astronomska dela in opazovanja pa ima Slovenija primerne prostore, kjer bi se lahko postavil visokogorski observatorij.

Omenili smo že, kje prevladuje v astronomiji predvsem velika tehnika. V Sovjetski zvezi pa je znanost v vseh panogah astronomije na vodilni svetovni višini. Številni moderni veliki observatoriji so po vsej prostorni državi. Le tiste observatorije so barbari uničili, ki so jih mogli doseči. Astronomija se v številnih revijah popularizira. Akademija znanosti ZSSR v Moskvi izdaja "Astronomičeskij žurnal" dvojezično in je namenjen za inozemstvo. Razprave v "Žurnalu" so strogo znanstvene iz vseh panog astronomije, sama nova dognanja.—(Tovariš)

ANTOLOGIJA

beloruske sovjetske poezije je nedavno izšla v ukrajiniščini. Antologija obsega pesmi Janke Kupale, Jakuba Kofasa, Makima Tanka, Kondraka Krapive, Petra Glebka in drugih. Prevode so oskrbeli najodličnejši ukrajinski pesniki.

DOPIŠNIKOM IN ČLANOM JEDNOTE

Kadar pišete Prosveto ali v glavni urad ZPP, se poslužite v naših pisarnah pošto in vlika 23 za boro "Čisto". Na kuverci vlika pišite: Čisto, 23. III. To bo dalo dole na fiskalni pošti, nam pa po pošti dostavljajte pošto.

Matin in otrok—slika iz Slovenije.

Tihožitja in pejsaži - Novele

MIŠKO KRANJEC — Z DOVOLJENJEM AVTORJA

(Nadaljevanje)

Ko je zvok strelav zamrl, je postalo v sobi čudno, zoprno mirno. Jože in Peter sta za trenutek stala, kakor bi si skušala oddahniti. Nato sta se ozrla sprašujoče drug po drugem, čeprav nista mogla brati v obeh drug drugemu odgovora: kakor veliko, strašno, neresljivo vprašanje je sedel tam petletni otrok; njegove ročice so se vedno počivale na podvitih nogah, na tisti dolgi sivi srjaci, še vedno je njegov skoraj hladni, s skušanimi lasmi obkroženi obraz strmел v tuja gosta. Potem pa so se njegova usteca odprla in tiho, a čudno otoplo, obenem pa strašno razločno in počasi takole:

"Jaz bom pa zdaj tako sam..."

Ni se zganil, samo to je rekel. V glasu se je razdevalo, da ga solze dušijo. Pa vendar se ne joče. V mesečini ni bilo mogoče videti, če mu solze polzijo po licih. Morda pa nikdar ne bo jok. Samo Jožetu in Petru se je zdelo, da je soba polna ene same strašne otroške obsodbe: Jaz bom pa zdaj tako sam...

Jaz bom pa zdaj tako sam...

Ali je otrok spet izrekel to strašno obtožbo? Ne, ne. To samo od nekega odmeva, bog si ga vedi od kod. Jože in Peter sta se še ozrla drug po drugem: tam pred njima je še vedno sedel otrok, še vedno enako negiben, in zdelo se jima je, da bo ponovil svojo obtožbo.

A sta se samo pogledala in ker nista mogla brati odgovora drug drugemu v oči, sta se naglo obrnila in zapustila sobo. Psič ju je sprejel spet z lajanjem, s tistim zoprnim laježem takih ščenet, ki kličejo ljudi na pomoč.

"Ubij ga, hudiča!" je rekel Peter ves razdražen.

Jože je zamahnil z roko. "Naj zdaj laja, mar mi je." Toda tudi njegov glas je bil razdražen zato, ker se ni mogel odločiti, da bi ga ubil, zato, ker mu je ta trenutek ubijanje postalo tako strašno zoprno.

Šla sta molče dalje, drug za drugim po ozki poti proti gozdu, da bi se onstran spustila v dolino k svojim. Zdalj sta si še lahko prižgala cigarete: tu rdeči ne bodo hodili. Molčala sta, mučno molčala. Šele daleč, daleč, skoraj že na cilju, ko sta pokadila še drugo cigareto, je Jože postal za trenutek, kakor bi hotel počakati Petra, nato pa je dejal:

"Prav za prav bi morala tudi otroka..."

"Morala," je pritrdil Peter tuje, hladno in mirno.

"Lahko bi rekli, da so jih rdeči. Nihče ne ve..."

"Nihče ne ve."

Nekaj korakov kasneje je Jože spet obstal in dejal:

"Ti ali si slišal, kako je otrok dejal: Jaz bom pa zdaj tako sam..."

Peter je pokimal, rekel pa ni ničesar. Konec koncev pa Jože ni pričakoval odgovora, pač pa tiho, skoraj bolj zase dejal: "Morala bi ga ubiti... Potem ne bi bil tako sam..."

A ker ga nista, je tam gori, visoko v gorah v hiši sedel na postelji petletni otrok, z rokami na podvitih nogah, na sivi dolgi srjaci. Sedel je in je bil tako strašno sam...

STARA JABLANA

Okrog hiše je bil prostran vrt, ograjen z drogovmi in latami, kakor so ograjeni vrtovi v gorah. Na tem vrtu je bilo mnogo sadnega drevja, po večini še mladega, nekaj celo pred nedavnim zasajenega. Za hišo pa je med tem mladim drevjem stala stara, zelo stara jablana, z raskavo skorjo, brez vrha, z odžaganimi vejami, ki so nekatere na novo pognale. Le ena sama veja je še bila nedotaknjena, zdrava. Debeli kakor kakšno drevo je visela vodoravno in se je dvigala šele, kjer se je razširila v manjše veje. Tiste veje, ki so iz odžaganih pognale, so cvetle vedno v jeseni, le ona stara, nedotaknjena,

je cvetela spomladi. A tudi ta ni že dolgo rodila.

Ampak takrat, ko je oče Presečnik prvič navezal malemu Tončku vrv na to vejo, kjer naj bi se gugal, je jablana bila še košata, dasi že stara. Tončku je bilo komaj eno leto. Odtlej so ga tam vsak dan zibali. Vrvi razen pozimi niso nikdar sneli. Ko je dorasčal, se je sam gugal. V gorah ni bilo otrok, da bi se gugal z njim, pa si je pomagaj, kakor je vedel in znal.

Ko se je tako že nekaj let gugal, se je sosedovim, ki so bili za nekaj streljajev daleč, rodila hčerka. In ko je ta dorasčala in ko prišla nekega dne z materjo k Presečnikovim, ji je Tonček takoj razkazal svojo gugalnico. Poslej sta se skupaj gugala. Poslej sta bili na vejo te stare jablane navezani dve vrvi, da ni bilo treba enemu čakati, ko je drugi imel zabavo. Spomladi je jablana cvetela, jeseni pa so na njej zorela lepa jabolka, ki sta jih gugajoč se jedla in pri tem seveda modrovala, kakor pač modrujejo otroci. In tako sta modrovala tudi nekega dne, ko je jablana najlepše cvetela, njima pa je bilo: Tončku dvanajst, Mancu pa sedem let. Tedaj, ko sta v zraku plavala vtrc, je rekel Tonček:

"Ko dorasč, Manca, te vzamem za ženo. Mislim, da nimaš nič proti?"

Manca ni prav nič zardela, zdelo se ji je naravno, premislila je, nato pa odgovorila silno resno:

"Dobra žena ti bom, samo tepsti me ne boš smel. Ali me ne boš?"

"Ne bom te tepel," je odvrnil pametno, "zakaj naj bi te pa? Saj boš pridna in poštena?"

"Saj si lahko misliš," je odvrnila. "Samo strah me je, če bi me tepel. Naš ata skoraj vsak dan tepejo mamu. Nimam rada ato. Ti ne smeš biti tak."

"Še dotaknil se te ne bom!" je dejal mirno in resno.

"Tudi piti ne boš smel," je dejala, ko sta bila visoko v zraku.

Malo je pomislil, nato pa odvrnil: "Pil bom. Ker, kakšen možak pa je, kdor ne pije? Saj bi me bilo sram."

Zdalj je ona mislila. In ko sta bila na drugi strani v zraku, je rekla: "Če boš že pil, vsaj pijanec ne smeš postati. Sicer te ne vzamem. Naš ata se večkrat opijejo in to je tako grdo!"

"Pijanec ne bom," je obljubil. "Če bi pa že moral biti, ne bom surov. Vesel pijanec bom in bom samo prepeval." Manca je spet mislila pa dejala:

"Ne, bolje bo, če sploh ne piješ. Saj si kljub temu lahko vesel.—In kaditi ne smeš."

"Kadil bom, to si lahko misliš. Saj bi me bilo sram, če v nedeljo pred cerkvijo ne bi kadil cigare."

"Pa vsaj pipe ne smeš," je zaprosila. "Iz pipe tako strašno smrdi. Naš ata kadijo iz pipe.—In kleti ne smeš. To je tako grdo! Naš ata vedno kolnejo, da me je kar strah, mater pa sram."

"Klet ne bom, Manca, če tako hočeš," je obljubil. "Tako kak' primejduš bom pa včasih rekel To se spodobijo za možaka."

"No," je privolila Manca, "to ti že dovolim, ker vsi tako govorijo. Samo kaj hujšega ne smeš!—In za drugimi ženskami ne smeš gledati, pa meni baba ali kaj podobnega reči!"

"Ne bom gledal za drugimi, ti povem. Ker če te rad imam in če si lepa, zakaj naj bi gledal še za drugimi, ne? Tudi ti nikdar ne bom rekel baba. Tako se reče samo tistim babnicam, ki so slabe. Ti pa si dobra."

"Naša mama so tudi dobri, pa jim vendar ata rečejo baba in še hujše stvari, ki niso za nikamor."

(Dalje prihodnjič)

Razprava proti skupini ustaških teroristov in vohunov v Zagrebu

(Nadaljevanje)

V taborišče je pošiljal celo svoje prijatelje

Obtoženec je nato priznal, da je kot stožernik in logornik ovažal ljudi in jih pošiljal v taborišča, med njimi celo svoje prijatelje, o katerih je sam izjavil, da so bili najbolj poštene ljudje.

Tožilec: Potem, ko so bili vsi ti ljudje odpeljani v taborišča in na zverinski način pobiti, po zverinskih pokoljih Srbov, ste postali ustaši. Ali ne pomeni to, da soglašate z vsemi temi zločini?

Obt.: Da, to se da sklepati po mojih dejanjih.

Tožilec: V Avstriji ste poslali zelo važna potojanka, najvažnejša za vtihožajenje ustašev iz Italije v Avstrijo in od tam v Jugoslavijo. To je bila tako imenovana zveza "Smit". Preko vas je prišlo 50 teroristov.

Obt.: Da, to drži.

Tožilec: Če bi vsi teroristi, ki ste jih vi spravili čez mejo, začeli izvajati tiste zločine, ki ste jih nameravali, kaj misli te, ali bi bili vi sokrivci?

Obt.: Da, jaz sem že tako in tako krivec.

S tem je bilo zasliševanje obtoženega Šmita končano.

Predsednik je ugotovil, da je s tem končano zasliševanje vseh obtožencev in odredil prehod na dokazni postopek.

Pričetek dokaznega postopka

Javni tožilec in obramba so nato predlagali zaslišanja vrste priče. Ob tej priliki je javni tožilec izjavil: "Predvsem šelim naglasiti, da te teroriste in aplijone nisem obtožil samo za posamezna kaznjiva dejanja, marveč za cel proces kaznivih dejanj, ki ima svoj začetek v dobi stare Jugoslavije, ki se nadaljuje med okupacijo in pobegu iz

države. Obtožil sem jih tudi zato, da so kot naredbodajalci odgovorni za zločine, ki so jih zagrešili njim podrejeni eden za drugim in funkcionarji. S svojimi predlogi bi hoteli obtoženci zmanjšati svojo odgovornost za zločine, ki so jih zagrešili nad našim ljudstvom, delstvo pa je, da so se obtoženci prethotapljali iz tujine v Jugoslavijo ne zato, da bi se kesali svojih zločinov, marveč da jih nadaljujejo. Mislim, da je to dejstvo najboljše merilo za stopnjo njihove kazenske odgovornosti in da je treba z vidika teh dejstev gledati na kazensko odgovornost obtožencev. (Ploskanje v dvorani.) Predlagal sem veliko število prič in zahtevam, da se zaslišajo glede navedbe, ki jih navaja obtožnica v breme obtožencev, hkrati pa predlagam, da se te priče zaslišajo tudi glede navedb obrambe, ki so jo podali obtoženi. S tem je dana možnost, da se zaslišajo priče tudi glede njihove obrambe." Končno je javni tožilec dr. Hrncević savnrl zahtevu o zaslišanju tistih prič, ki jih je predlagala obramba, ki ne bi

mogle dati prave slike po kazenski odgovornosti obtožencev. Po posvetovanju je sodišče objavilo svoj sklep o tem, katere priče bodo zaslišane.

Zasliševanje prič

Takoj nato se je začelo zasliševanje prič. Prvi je bil zaslišan Rade Pešut iz Plasekega. Izpovedal je glede obtoženega Tomljenovića, ki je kot tabornik odredil aretacije ter odvajal ljudi v Ogulin in od tam dalje v taborišča, iz katerih se ni nihče več vrnil.

Priča je izpovedal, kako so aretirali njegovega očeta in brata. Vso pot do Ogulina so jih pretepali in so očetu izbili vse zobe. Nato so jih odvedli v klet, kjer so jih postreljali. Očeta in brata so ustrelili, njemu pa je uspelo pobegniti. Priča je nato podrobno opisal, kako je Tomljenović s svojo tolpo požgal in ropal ter pobijal ljudi.

Priča Nikola Pavlović iz Ponikev pri Ogulinu je izpovedal, da je Tomljenović s svojo četo 29. januarja 1945 pobil v Ponikvah 12 ljudi, zaklal in naklal 16 do 18 ljudi. Požgal je 15 hiš in odpeljal 400 glav živine.

Preds.: Kaj pomeni to "naklal"?

Priča: To se pravi, da so pustili ljudi napol žive. Prebodli so jim s nožem roke in noge ter jih narezali žive, da so počasi umirali. Med umorjenimi je bilo tudi mnogo žen in otrok.

Priča Milka Vukadinović iz Titove Korenice je drastično izpovedala, kako je Tomljenović s svojo tolpo poklal najprej 24 ljudi iz Pankasića. Obkolili so vas in odpeljali ljudi v neko hišo, v katero so nato streljali in nazadnje sašali.

Priča Josip Milun iz Sinja je izpovedal o razbojniškem delovanju obtoženega Stermečka, ki je v Sinju sam aretiraj, mučil in pobijal ljudi.

Priča Ružica Milun iz Sinja je prav tako izpovedala, kako je Stermečki sam mučil in pretepaj ljudi ter jih na koncu pobil. Njo samo so mučili v zaporu.

Priča Miloš Popović je razkrinjal obtoženega Krčula, ki je med zasliševanjem zanikal, da bi sodeloval pri ropih in umorih. Leta 1943 je v neki vasi poklal devet ljudi, ki so jih strašno razmazarili. Odrasli so jim nosove, ušesa, prsi, roke in noge.

Priča Matija Knežević je izpovedal, kako je Krčul s 13. SS divizijo leta 1943 moril in klal v okraj Vlasenice. Skupaj z znanim ustaškim krivolokom Kurcom je množično pobijal Srbe in muslimane, zlasti ženske in otroke. Sam je v neki vasi pobil 99 ljudi. Otroke so pobijali tako, da so morale matere gledati, kako jih more. Matere so morale tudi gledati, kako so metali otroke skozi okna z drugega nadstropja. Ponekod so pobili matere, otokom pa so natlačili v usta kamenje, da so počasi umirali.

Ustaška zverinstva

Priča Nikola Vučić iz ogulinskega okraja je prav tako izpovedal o grozodejstvih, ki jih je zagrešil Tomljenović. Aretirali so tudi njegovega očeta in ga v zaporu ubili. Priča je bil aretiraj 20. avgusta leta 1944 ter so ga zaprli v nek dimnik, ki je bil 60 do 70 cm širok in 90 cm visok. V tej luknji je preživel 11 dni in 11 noči. V tem času je bil osem ur in pol obešen, medtem pa so ga pretepali po podplatih ter ga žgali po goli kolpi. Pretepali so ga 24 ur in pol. V tem dimniku je skozi luknjice videl, kako so v sosednji sobi zasliševali in mučili ljudi.

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois

TEL. ROCKWELL 4904

Ljudstvo zahteva za Srnaka najstrožje kazni

Tož. dr. Krncević je nato sporočil, da je prejel iz cele vrste krajev resucije, v katerih zahteva ljudstvo, naj se nad Srnaka izreče za njegove zločine najstrožja kazni in naj se kazni izvrši na kraju, kjer je zagrešil najhujše zločine.

Nato je priča Milka Šimić iz bjelovarskega okraja obširno izpovedala o pokoljih v Gudovcu. Tudi njenega moža so pri tej priliki ubili. Mnogo ljudi so odpeljali v Jasenovac, od koder se nihče ni vrnil. Vsem, ki so jih poslali v taborišča, je Srnak pobral denar in vse vrednosti. Tudi njej je odvzel 15 dukatov, 2 prstane in zlato zapestnico. Dejal je, da je to za NDH. Ko se je priča čez nekaj tednov vrnila in zahtevala odvzete stvari nazaj, ji je iz neke kredence v kuhinji dal neko staro zarjavelo zapestnico in jo nagnal, češ, naj bo srečna, ker je sploh ostala živa.

Priča Milan Jagodic je obširno opisal Srnakove zločine, pože in pokolje v Starih Pavlinih. Dne 27. novembra 1942 je prišel Srnak s svojo tolpo v vas ter pobil vse ljudi, tudi one, ki so delali na polju. Brez razlike so otroke, starce, ženske in moške odpeljali v Bjelovar, potem ko, so jim pobrali ves denar in zlatino. Tam so jih zaprli v neko dvorišče, kjer je bilo polno otrok. Srnak se je vozil z motorjem med otroke, tako da jih je podiral. Čez dva dneva so jih odpeljali na kolodvor, kjer so jih strpali v živinske vagone tako, da je bilo v vsakem vagonu nad 100 ljudi. Vagone so zaklenili. Ljudje so se vozili dva dneva in dve noči brez hrane in brez vode ter se jih je mnogo zadušilo. Samo ob tej priliki je Srnak spravil v taborišče okrog 2000 ljudi.

Kot zadnja priča je bila danes zaslišana Marija Čorha, ki je sodelovala kot zapisničarka pri naglem sodišču, ko je bila obsojena na smrt žena obtoženega Todorica Panica. Potrdila je, da je Panica svojo ženo sam ovažil in pričal proti njej, da je podpirala partizane, zaradi česar je bila obsojena na smrt in je ob razglasitvi sodbe znorela. Prav tako je priča izpovedala, da je Panica ob tej priliki izročil predsedniku prekega sodišča seznam z imeni treh ljudi, zoper katere je bil pozneje uveden postopek pred naglim sodiščem in so bili obsojeni na smrt.

Ob 14.30 je bila razprava prekinjena in se bo nadaljevala jutri ob 8., ko bodo zaslišane nadaljnje priče.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih citate vsak dan?

Soočenje obt. Vinka Dundovića z obt. Tomljenovićem

Sledilo je soočenje obtoženega Vinka Dundovića z obtoženim Tomljenovićem. Dundović je potrdil, da je sam videl, kako je Tomljenović pobijal ljudi. Tomljenović je kljub temu zatrjeval, da tega ni delal. Prav tako je Dundović potrdil, da je Tomljenović odredil pože vasi.

Priča Rozalija Široli je izpovedala glede obtoženega Leona Lazara, da je sodeloval pri pretepanju, mučenju in ropanju. Tudi njo samo je pretepaj, njegova moža pa so ubili.

Priča Jelena Posavec je izpovedala, da je bil obtoženi Srnak eden izmed najhujših klavcev. Sam je v Gudovcu zaklal devet ljudi. Istega dne je bil poklan še nadaljnjih 180 ljudi. med njimi tudi njena dva brata. Vse pokolje je vodil Srnak.

JANITORS & JANITORESSES

STEADY WORK
52 WEEKS A YEAR
Starting Wage

Men	Women
59.80	40.85—49.40

MAINTENANCE
FIXTURE CLEANERS
WAXERS
MOPERS
Choice of Shift
Day or Night
PENSION PLAN
SICK BENEFITS
HOSPITALIZATION
FREE INSURANCE

Inquiries 9:30—4:30 Room 1222 125 S. Clark St.

"PROLETAREC"

Socialistično-delavski tednik
Glasilo Jugoslovanske soc. zveze in Prosvetne matice. Pisan v slovenskem in angleškem jeziku.
Stane \$3 za celo, \$1.75 za pol. \$1 za četrt leta.
NAROČITE SI GA!
Naslov:
PROLETAREC
2301 South Lawndale Avenue
CHICAGO 23, ILL.

Remember Birthdays

SEND FLOWERS

SLOVENE RECORDS

10-inch records 79c COD, plus postage

C-1201	Be happy, polka
C-1202	Bye-bye-baby, polka
C-1214	My honey is wandering in Tyrol; St. Clair polka
C-1220	Too fat polka; Jolly polka
C-1192	F. Yankovic and his orch
C-1193	Alpine waltz
C-1211	Lampighter's polka
C-1211	Village tavern polka
C-1215	Lumberjack — polka
C-1215	Marianna polka
C-1215	Hit and miss polka
C-1215	F. Zajc and his Polkateers
T-103	Silk Umbrella polka
T-106	Linden Tree — waltz
T-106	Tivoli Park Polka
T-114	Village Square Polka
T-114	Red Wine — Polka
T-114	Edelweiss waltz
R-574	Ernest Benedict Quartet
R-574	Na Marjanec, Polka
R-575	Clarica (Clara) Polka
R-575	Clevelandski Valček
R-575	Malo Nocek, Polka
R-575	J. Perush and his Tav. Band

Write for free list of all new SLOVENE records, the largest selection in U.S., by the best Slovene artists, to:

PALANDECH'S

536 S. Clark Street, Chicago 5, Ill.

All ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

"PROSVETA"

2657 S. LAWDALE AVE.

Chicago 23, Ill.

Vaša naročnina na "Prosveto" je potekla z dnem

V slučaju, da je od strani upravnistva kakšna pomota, nas takoj obvestite, da se izta popravi Z bratskim pozdravom ZA UPRAVIL "PROSVETO"

CENE LISTU SO:

Za Zdrst. drave in Kanado \$8.00	Za Chicago in okolice je \$9.50
1 tednik in 6.00	1 tednik in 6.00
2 tednika in 6.00	2 tednika in 7.10
3 tednika in 6.00	3 tednika in 8.00
4 tednika in 6.00	4 tednika in 4.70
5 tednikov in 2.00	5 tednikov in 3.50

Za Evropo je: Dnevnik \$11.00 — Tednik \$2.20
Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaše lastnina.

Prištetiti se sme le one člane in družine, ki to dovolijo in ki žive ali stanujejo na enem in istem naslovu.

V nobenem slučaju ne več kot 5 tednikov

Pojasnili:—Vselej kakor hitro kateri teh članov, ki so prištet, preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravnistvu lista, in obenem doplačati dotično vsto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravnistvo znizati datum za to vsto naročniku ali pa ustaviti dnevnik.

PROSVETA, SNPJ, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsto \$

1) Ime Čl. druživa št.

Naslov

Ustavite tednik in ga priložite k moji naročnini od sledočih članov moje družine:

2) Čl. druživa št.

3) Čl. druživa št.

4) Čl. druživa št.

5) Čl. druživa št.

Mesec Druživa

Nov naročnik Star naročnik

Kadar se preselite, vselej naznanite svoj stari in novi naslov!